

Сєкунова Ю.В.

Національний університет біоресурсів та природокористування України

Іщук І.А.

Національний університет біоресурсів та природокористування України

УКРАЇНА ТА ІТАЛІЯ – СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Головні аспекти сучасних міжнародних політичних відносин розкривають сутність світового політичного процесу, який відображає політичну реальність, але в різних аспектах. Саме тоді, коли йдеться про міжнародні політичні відносини, акцент робиться на суб'єктах цих відносин – державах, міжнародних організаціях, міжнародних рухах. Авторами розглядаються суб'єкти міжнародного права Україна та Республіка Італія, їхні політичні, економічні, культурно-історичні взаємовідносини. Йдеться про світовий політичний процес, мається на увазі функціональний аспект міжнародних відносин, дії цих суб'єктів на міжнародній арені. У роботі визначено, що україно-італійські відносини мають давню традицію, яка засвідчує їхню важливість як для розвитку двох країн, так і для загальноєвропейського історичного процесу. Україна сьогодні стає повноправним суб'єктом міжнародного права і відіграє важливу роль як у європейському просторі, так і для україно-італійських взаємовигідних відносин. У статті досліджено, що, інтегруючись до загальноєвропейського простору, Україна не може не взаємодіяти з однією із високорозвинених держав – Республікою Італія, яка б мала не лише самодостатнє значення як провідний партнер у галузі торгівлі, науки, техніки і культурних зв'язків, а і, в ідеалі, мала б представляти і захищати українські інтереси у європейських інтеграційних структурах. Сучасні україно-італійські міжнародні відносини – це двосторонні відносини між Україною та Італією у галузі політики, економіки, освіти, науки, культури, це взаємовигідні та взаємодоповнюючі відносини. У роботі досліджено головні аспекти співпраці цих європейських держав. Італія є членом Євросоюзу, а Україна тільки прагне та євроінтегрується, запозичуючи досвід європейських держав. Із визнанням Італійською Республікою України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин склалося дружнє співробітництво, яке протягом 1991–2006 рр. характеризувалося створенням цілісної системи двосторонніх відносин між державами, яке не мало відчутних розбіжностей і спірних питань.

Ключові слова: Україна, Італія, міжнародні відносини, культурний розвиток, дипломатичні відносини.

Україно-італійські відносини мають давню традицію, яка засвідчує їхню важливість як для розвитку двох країн, так і для загальноєвропейського історичного процесу. Україна сьогодні стає повноправним суб'єктом міжнародного права і відіграє важливу роль як у європейському просторі, так і для україно-італійських взаємовигідних відносин.

Ці зв'язки сягають ще часів Київської Русі. Впродовж тисячоліть відносини між державами змінювалися, розвивалися, набували нового значення. Відсутність спільних кордонів між Україною та Італією не завадила їм зміцнювати свої міждержавні відносини та співпрацю.

Західні країни займають чільне місце у сучасній міжнародній системі. Саме тому для Укра-

їни встановлення з ними відносин політичного партнерства, взаємовигідної економічної співпраці, широких культурних, наукових, гуманітарних зв'язків стало визначальною рисою зовнішньої політики. Така співпраця стала підґрунтям для розширення участі України в європейських структурах та інтеграції її господарства до загальноєвропейського економічного простору [5]. Італія, безумовно, належить до великих і високорозвинених держав, що заклали підвалини європейської цивілізації. Для України вона не лише має самодостатнє значення як провідний партнер у галузі торгівлі, науково-технічних і культурних зв'язків, а й мала б стати виразником українських інтересів у європейських інтеграційних структурах.

28 грудня 1991 р. Італія визнала незалежність України та 29 січня 1992 р. між державами було встановлено дипломатичні відносини [4]. Посольство Італійської Республіки в Україні було відкрито в березні 1992 р. Станом на серпень 2013 р. існує 32 документи, які регулюють відносини між двома країнами. Важливим документом є «Договір про дружбу і співпрацю між Україною та Італією». Італійська Республіка й Україна надалі є «Високими Договірними Сторонами», бажають зміцнювати дружбу і надалі продовжувати співробітництво у галузях політики, економіки та культури.

Після набуття Україною статусу незалежності україно-італійські дипломатичні відносини вийшли на новий рівень. Відсутність розбіжностей і спірних питань сприяла розвитку міждержавної співпраці. Саме це посприяло початку україно-італійських дипломатичних відносин 1990-х рр. – на початку XXI ст. Важливим є аналіз міждержавного співробітництва двох держав на тлі європейської інтеграції. Зважаючи на важливе місце Італійської Республіки у Європейському Союзі та НАТО, це є вагомим чинником реалізації європейського напрямку зовнішньої політики України. Почнемо з того, що Україна покладалася на підтримку з боку Італії у різних фінансових питаннях. Нашій державі було надано фінансову допомогу країнами «Великої сімки» за сприяння Італії. Італія доклала значних зусиль, щоб переконати представників інших держав-учасниць у необхідності підтримки євроінтеграційних прагнень України. Європейський Союз офіційно визнав Україну як державу, яка може стати повноправним членом Ради Європи (далі – РЄ). Цього ж року представники РЄ проголосували за вхідження України до цієї організації. Дослідження доводить, що незалежній Україні неодноразово надавалася підтримка, зокрема, Італійська Республіка сприяє співробітництву нашої країни з Європейським Союзом. Дипломатичні представництва України в Італійській Республіці відкриті у Римі, Неаполі, Мілані. Почесні консульства України діють у містах Барі, Реджіо Калабрія, Флоренція, Генуя, Падуя.

02 травня 1995 р. до Італійської Республіки прибув другий Президент України Л. Кучма. Тоді у Римі було підписано базовий «Договір про дружбу і співробітництво», згідно з яким була заснована україно-італійська рада з фінансового, економічного та промислового співробітництва. Саме це створило чудові умови для подальшого укріплення двосторонніх відносин. У 1996 р.

Президент Італії О. Скальфаро прибув до Києва. Також базу договірно-правових відносин поповнила Конвенція про уникнення подвійного оподаткування доходів і капіталу та виявлення ухилень від сплати податків, домовленостями про співробітництво в космічній, машинобудівній та енергетичній галузях. За часів головування Італії у 2003 р. розвивались україно-італійські відносини. Саме у цей період Євросоюз надав Україні статус сусіда і схвалив план «Ширша Європа», який має відновити відносини зі всіма державами-сусідами.

21 травня 1996 р. в Римі Міністр закордонних справ України Г. Удовенко зустрівся з «трійкою міністрів» закордонних справ країн Європейського Союзу: Італії, Іспанії та Ірландії. Вперше в історії європейської дипломатії «трійка міністрів» виступила із заявою ЄС щодо України, де було підтверджено значення незалежності та територіальної цілісності України як ключової складової частини безпеки в Європі. Італійська сторона керувала переговорним процесом у Римі між «трійкою міністрів» закордонних справ ЄС і українською делегацією. Виходячи з цього ми можемо зробити висновок, що Італія була одним із найголовніших партнерів нашої держави на шляху до євроінтеграції. У 1996 р. у Відні відбулося чергове засідання Міністрів закордонних справ держав – учасниць Центральноевропейської ініціативи (далі – ЦЕІ), у ході якого відбувся урочистий вступ України до складу ЦЕІ.

Протягом останніх років Італія є одним із найважливіших партнерів України у сфері торговельно-економічного співробітництва серед країн Західної Європи та світу, і саме у зовнішньоекономічних зв'язках є найактивнішим партнером. Вона входить до п'ятірки товарообігу за його обсягами. Сьогодні Україна постачає в Італію великий обсяг агропродукції і тому тримає перше місце у постачанні соняшників і кукурудзи. За підрахунками, 2016 р. товарообіг у сегменті агропродукції між країнами перевищив 770 млн дол. А за одинадцять місяців 2017 р. обсяг експорту в Італію зріс до 797,1 млн дол. США. В українському експорті найважливіше місце займає сировина, а в імпорті – промислова продукція. Головний експорт в Італію складає продукція харчової промисловості – мінеральні продукти, продукти рослинного походження, шкіряна сировина, текстиль і текстильні вироби, товари широкого вжитку. Тривале партнерство Італії з Україною в торговельній сфері, міцні господарські зв'язки гарно вплинули на двосторонній обіг і його наповнення.

У майбутньому стабільність основних позицій гарантує зростання двосторонньої торгівлі між нашими державами. Україна як торговельний партнер Італії бере на себе відповідальність за підтримку серед італійської ділової спільноти позитивного іміджу держави зі стабільними умовами господарювання, що, безумовно, сприятиме розширенню двосторонніх торговельно-економічних зв'язків і забезпечуватиме стабільність у перспективі.

Сталі господарські та торговельні зв'язки залишили певний відбиток як у структурі двостороннього товарообігу, так і у його наповненні. Якщо ми будемо робити аналіз експортно-імпорتنих шляхів між двома державами, то зможемо побачити, що, як і кожного року, велику частку товарних потоків складають ті самі продукти. Зростання двосторонньої торгівлі між нашими країнами зараз і в майбутньому гарантує саме така стабільність основних позицій структури двосторонньої торгівлі. Перспективи для України у цих відносинах полягають у запозиченні передових технологій, залученні італійських інвестицій та обміні підприємницьким досвідом.

Банківська сфера, металургія та машинобудування, суднобудування, цивільне та промислове будівництво, телекомунікації, агропромисловий комплекс, деревообробка та виробництво меблів, легка промисловість, виробництво будівельних матеріалів, природні ресурси, транспортування енергоносіїв викликають велику взаємну зацікавленість в українських та італійських підприємців. Італійські підприємці не поспішають приймати рішення щодо інвестування в економіку України, тому наявний потенціал двох держав не відповідає обсягам україно-італійського інвестиційного співробітництва. Шлях до збільшення припливу італійських інвестицій в українську економіку повинен полягати, передусім, у перенесенні італійськими компаніями виробничої діяльності в Україну, особливо за рахунок реалізації масштабних інвестиційних та індустріальних проектів, які могли б стати важливими «індикаторами» нового рівня співробітництва та «локомотивами» у створенні італійських промислових округів в Україні (на зразок італійських промислових районів – «кластерів» у Румунії) [3].

Інвестори Італії проявляють велику зацікавленість у можливих інвестиціях у сільське господарство України. Щоразу надходять запити стосовно бажання вкладати фінанси в оренду землі та вирощування сільськогосподарських культур. Важливим є будівництво центрів переробки та

транспортування сировини з метою розширення торговельного співробітництва між Україною та Італією, а саме збільшення експорту сировини та послуг підприємства, зокрема закріплення тенденцій двосторонньої торгівлі.

Сьогодні важливим є розвиток комплексу, який безпосередньо буде спрямований на розширення українського експорту в Італію, нарощення товарообігу розвитку галузевого і регіонального співробітництва. Торговельно-економічні відносини між Україною та Італією не можуть розвиватися і вдосконалюватися без залучення коопераційних та інвестиційних проектів співробітництва до їх структури. Їх включення дозволить закріпити співпрацю між двома країнами на тривалій період. Також це сприятиме розвитку стратегічної галузі промисловості України, залученню новітніх італійських технологій до процесів модернізації українських підприємств.

Спостерігається динамічний розвиток культурної сфери. Торгово-Промисловою Палатою Італії в Україні були започатковані «Дні Італії» у 2012 р. Цей захід поступово набув традиційного характеру, і відтоді його організують щорічно. Також у 2012 р. у Львові та Києві пройшли виставки картин італійських сучасних художників. Масштабна виставка «Усього найкращого, що є в Італії» відбулася у Києві у 2013 р. під час проведення «Днів Італії в Україні». Пізніше цей захід отримав своє продовження. Найкращі дегустації та навчальні семінари для представників готелів і мереж ресторанів були проведені в Україні виробниками італійських продуктів.

Забезпечення сприяння при підготовці мистецьких і наукових заходів, долучення до організації та проведення спільних двосторонніх проектів, поширення знань про українську історико-культурну спадщину, популяризація пам'яток української культури є одними з головних завдань. Щодо культурного сфери, то основною метою є забезпечення якісного представлення української художньо-мистецької спадщини та традицій у культурному просторі Італії на високому рівні. Саме ця спільна співпраця допоможе закласти міцний фундамент для розвитку гуманітарного співробітництва і реалізації проектів.

Урочисту виставку дитячих робіт «Моя Україна – Ucraina Mia» було організовано в Римі у 2018 р. Потім ця ж виставка була представлена у різних туристичних містах Італії. Була проведена велика кількість заходів, у т. ч. і три презентації талановитих сучасних українських митців. Також згадувалися події на Донбасі у фотовис-

тавці «Забута війна». Інсталяції зі всього європейського простору були присвячені Голодомору 1932–1933 рр. Покази українських фільмів «Міф», «Кіборги» та канадського фільму «Гірки жнива». Відповідна підтримка надавалася під час гастролей Одеського національного театру опери та балету й Одеського філармонійного оркестру. Італійські школярі мали змогу долучитися до конкурсу відео-робіт про Україну. Для україно-італійської гуманітарної взаємодії однією з найважливіших сфер є лікування онкохворих українських дітей в Італії. Меморандум про наміри щодо співпраці між Міністерствами охорони здоров'я України та Італії у сфері дитячої онкогематології вплинув на зміцнення та покращення співробітництва у цій сфері.

За підтримки української громади та Посольства України в Італії було проведено ряд культурних заходів в Італії. Так, пройшло декілька фестивалів української культури у різних містах цієї держави, в т. ч. Великодній фестиваль із майстер-класами з виготовлення різних видів писанок, літній дитячий табір, презентації книг українських авторів і виступи українських музичних колективів. На площах головних міст Італії українці часто проводять різні демонстрації, акції протесту та флешмоби, культурні заходи та благодійні ярмарки, які спрямовані на привернення до себе уваги італійського суспільства до ситуації в Україні. Проводиться збір і відправлення гуманітарної допомоги та пожертв для дітей-сиріт, важкохворих, а також українських військових.

Не менш важливе місце посідають у культурній сфері літературні зв'язки, що займають важливу сторінку в історії не лише україно-західно-європейських, а і світових культурних взаємин. Між італійською літературою як однією з найстаріших літератур романського регіону, що активно впливала на культурний розвиток всієї Європи, й українською літературою, котра належала до найрозвинутіших літератур слов'янського світу, поступово встановлювалися і згодом еволюціонували контакти, що ввійшли у процес розвитку обох культур і збагатили його. Літературні й культурні зв'язки України з державами Західної Європи, зокрема Італією, з'явилися внаслідок дипломатичних, релігійних, торговельних контактів. Італійсько-українські літературні зв'язки започатковані мемуарами італійських та українських мандрівників, дипломатів, ченців, а також різноманітними історичними документами й матеріалами – хроніками. Поява їх зумовлена міжнародними політичними, дипломатичними

й торговельними відносинами Київської Русі з країнами Європи і Сходу, а згодом – історичними контактами України з державами європейського регіону [1].

Підсумовуючи, можна зробити такі висновки:

– Протягом 1990-х рр. Україна та Республіка Італія, попри значні проблеми внутрішньополітичного й економічного характеру, активно розвивали дипломатичні контакти під цілеспрямованим керівництвом відповідних державних органів, на основі яких було закладено фундамент ефективної договірно-правової бази міждержавних відносин, що надалі стало стимулом розвитку цих взаємин в усіх сферах: політичній, торговельно-економічній і культурно-гуманітарній.

– Зважаючи на прагнення України до євроінтеграції, Італія активно підтримувала Україну в провідних європейських структурах, таких як Європейський Союз, Рада Європи та ЦЄІ.

– Починаючи з 1992 р., Україна та Італійська Республіка збільшували темпи й обсяги співробітництва в економічній сфері, сформували ефективну договірно-правову базу економічного співробітництва. 1995 р. Італійська Республіка вийшла на 2 місце за загальними показниками обсягів товарообігу з Україною і зберігала цю позицію до 2006 р., продовжуючи збільшувати постачання. Основними напрямками україно-італійської економічної співпраці були інвестиційне та торговельно-економічне співробітництво.

– Починаючи з 1991–2006 рр., держави почали встановлювати культурно-гуманітарні взаємовідносини.

– Україна та Італія налагодили міцні міждержавні культурно-гуманітарні відносини. Їх розвиток сприяє поверненню української культури до традицій родини європейських народів. Саме культурні відносини розвиваються з найбільшим урахуванням історичного досвіду й охоплюють різноманітні напрями наукових, освітніх, мистецьких та інших відносин. Одним зі складних питань залишається трудова міграція як одна з найгостріших проблем Європейського співтовариства. Українська діаспора в Італії є однією з найчисленніших порівняно з іншими європейськими державами (за офіційними даними, на початку 2006 р. в Італії проживало 117 тис. українців, а за неофіційними – їх більше 800 тис.).

– Із визнанням Італійською Республікою України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин склалося дружнє співробітництво, яке протягом 1991–2006 рр. характеризувалося створенням цілісної системи двосторонніх

відносин між державами, яке не мало відчутних розбіжностей і спірних питань. Особливістю розвитку українсько-італійських відносин у зазначе-

ний період було зміцнення та поглиблення дружніх відносин між країнами, широке економічне і культурне співробітництво.

Список літератури:

1. Пахльовська О.Є.-Я. Українсько-італійські літературні зв'язки XV–XX ст. : монографія / відп. ред. І.О. Дзевєрін ; АН УРСР, Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка. Київ : Наук. думка, 1990. 215 с.
2. Курочкін Л. Італія і Україна – Взаємний інтерес. *Посередник*. 31 травня 1999 р. С. 9.
3. Спільна заява з питань економічних відносин між Урядом України і Урядом Італійської республіки. *Зібрання чинних міжнародних договорів України. Офіційне видання* / за ред. А.М. Зленка. Т. II. Кн. 1. Київ, 2002. С. 332–334.
4. Італія. *Українська мала енциклопедія* : 16 кн.; у 8 т. / Є. Онацький. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. Буенос-Айрес, 1959. Т. 2, кн. 4. С. 559–561.
5. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України : підручник. Київ : Либідь, 2006. 712 с.

Siekunova Yu.V., Ischuk I.A. UKRAINE AND ITALY – OBJECTIVES OF INTERNATIONAL LAW: CHARACTERISTIC FEATURES OF INTERNATIONAL RELATIONS

The main aspects of contemporary international political relations reveal the essence of the world political process, which reflects political reality, but in different aspects. Exactly when it comes to international political relations, the focus is on the subjects of these relations – states, international organizations, international movements. In this case, the authors consider subjects of international law Ukraine and the Republic of Italy, their political, economic, cultural and historical relations. It is a world political process, it means the functional aspect of international relations, the actions of these actors in the international arena. The paper identifies that Ukrainian-Italian relations have a long tradition, which attests to their importance both for the development of the two countries and for the pan-European historical process. Ukraine is now a fully-fledged subject of international law and has long played an important role, both in the European space and in Ukraine-Italy mutually beneficial relations. The article explores that, integrating into the European space, Ukraine cannot but interact with one of the highly developed countries of the Republic of Italy, which would be not only self-sufficient as a leading partner in the field of trade, science, technology and cultural relations, but also ideally, should represent and protect Ukrainian interests in European integration structures. Modern Ukrainian-Italian international relations are bilateral relations between Ukraine and Italy in the fields of politics, economy, education, science, culture, they are mutually beneficial and complementary relations. The main aspects of cooperation of these European states are investigated in the paper: Italy is a member of the European Union, and Ukraine is only striving and integrating Europe, borrowing from the experience of European countries. With the recognition of the Italian Republic of Ukraine as a full-fledged subject of international relations, friendly cooperation was formed, which during 1991–2006 was characterized by the creation of a coherent system of bilateral relations between the states, which did not have any significant differences and controversial issues.

Key words: *Ukraine, Italy, international relations, cultural development, diplomatic relations.*